

 GELLE ZSÓKA BODÓ GÁBOR

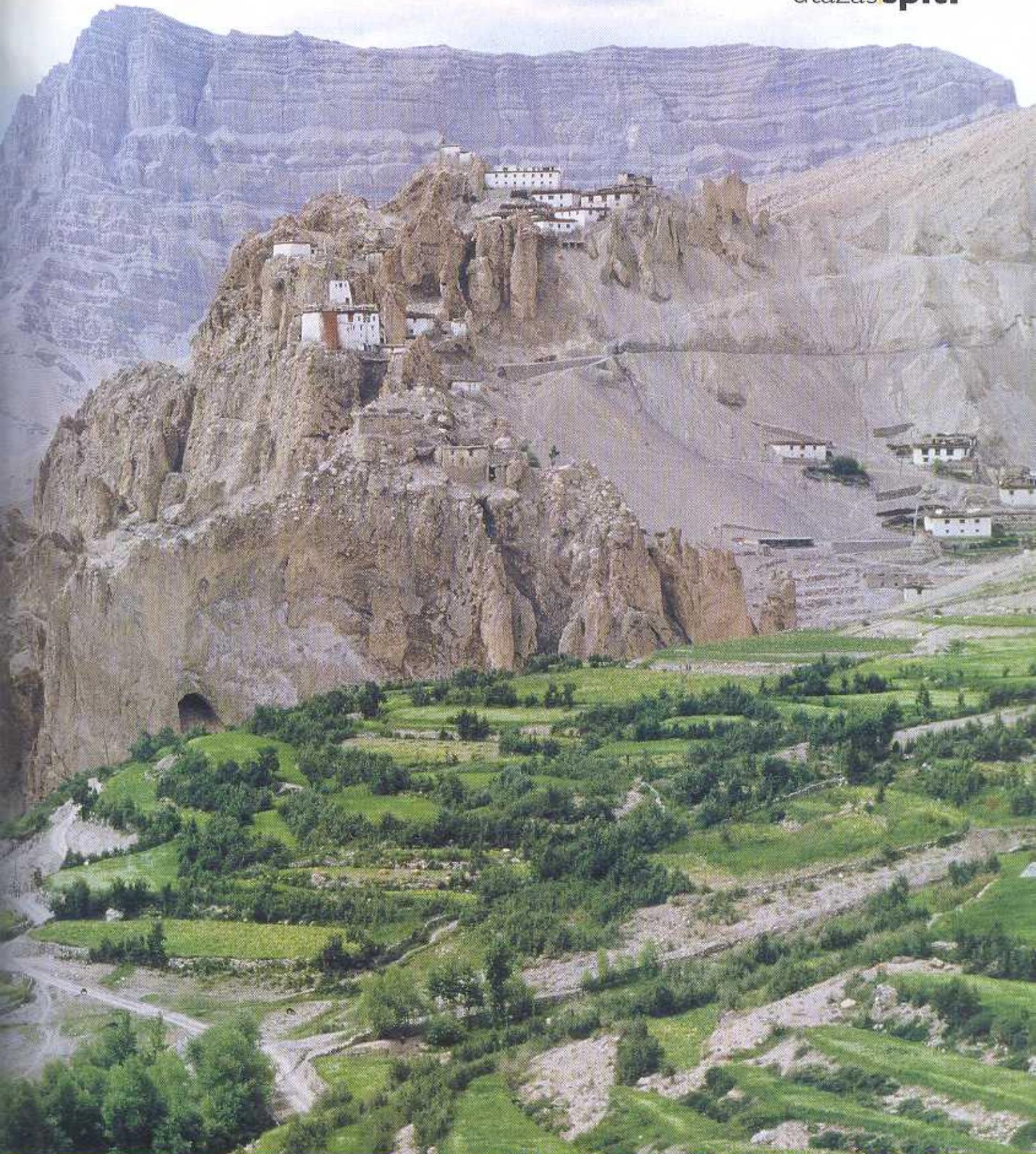
Spiti, Észak-India

Fekvő rendőrök és hallucinogén joghurt

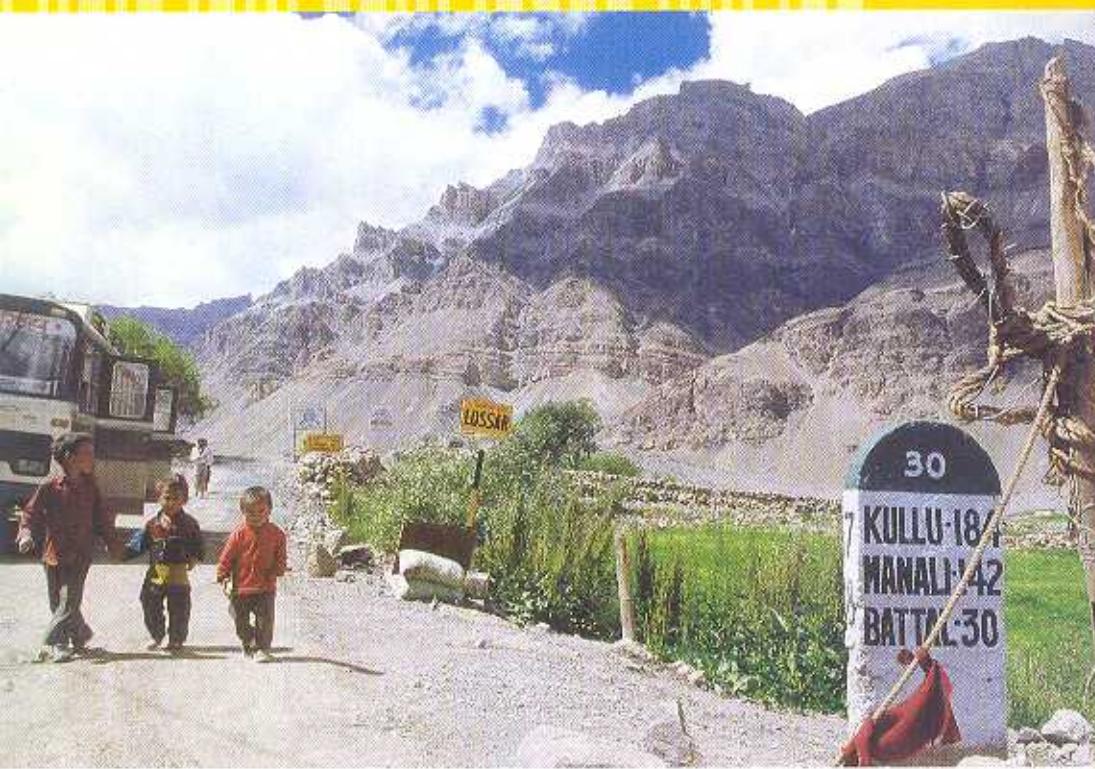
Spiti India eldugott északnyugati csúcskében fekszik, Tibet határán. Még a Lonely Planet vonatkozó kötete is visszafogottan nyilatkozik róla. Öt oldalt szentel neki, és ebben már benne foglaltatik Lahul is, a szomszéd tartomány. A rövidítés oka nem a hely érdektelensége, inkább az, hogy távol fekszik a főbb kereskedelmi útvonalaktól; még az indiaiak számára is ismeretlen vidék.

spiti

utazás **spiti**

s p i t i

A 10. századtól kezdve Spiti a nyugat-tibeti királyság része volt, amelyet Guge néven emlegették a korabeli források. Lakossága buddhista, tibeti-rokon nyelvet beszélnek. A nyugat-tibeti királyság ideje alatt lélegzetelállító kolostorok épültek, amelyek ma is működnek. Földrajzi elszigeteltsége miatt csak a 19. század közepén került brit fennhatóság alá, ekkor épült útjainak és hajdjainak nagy része, amelyeknek fennmaradásáért a helyek és az India más része ről iderendeit vendégmunkások reménytelennel látszó küzdelmet folytatnak az elemekkel.

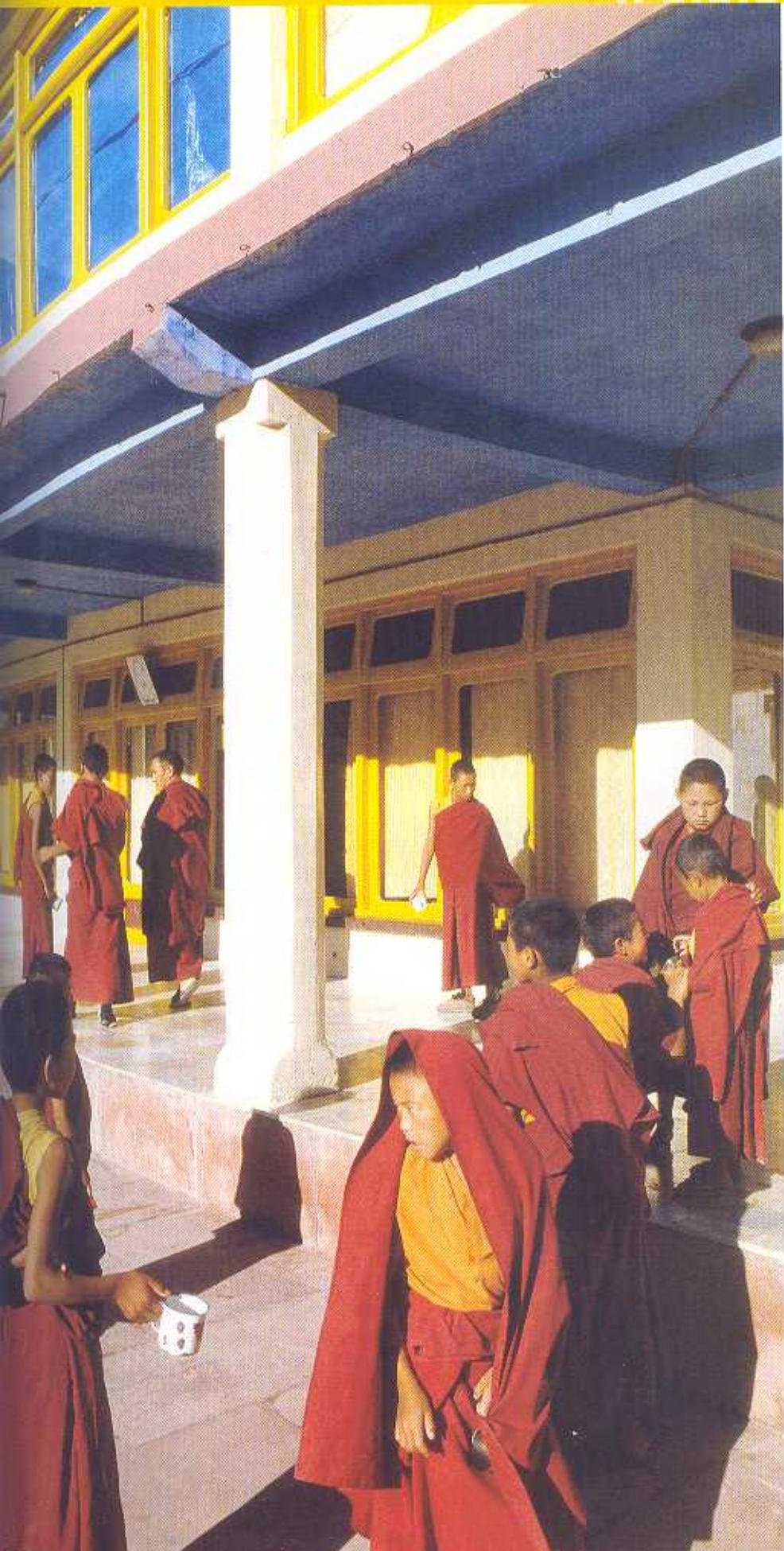
Life begins in the Spiti valley

85 Valóban úgy érezni, új életet kudunk amikor önként órás buszul után megérkezünk Kazibába, Spiti fővárosába, és örömodát zengünk a sofőrök, aki Tata típusú rozzant járgányát áttomásztva az ötezer kétszáz méteres Kunzam hágón, közbén kicserélve a rongyát vedlett hátsó kerekét is, amely megurta a kavicsos földut és a vízátfolysok okozta végeléthatatlan megróbáltatásokat. A Kunzam hágó két tartomány, Spiti és Lahul határán fekszik. Néhány percre megállunk, hogy leröjtük tiszteletünket a hegystennek, aki nagylelkűen hagyta, hogy átgázolunk kopár testén, és leereszkecünk a Spiti folyó völgyébe. Nemsokára ismét lassít a sofőr egy Loszár nevű telepőn (csak ávatosan a magyar ékezeteivel).

Először úgy tűnik, hogy az útközben mellettünk lakókocsijával eschanó német pránagyógyító mester megmentésére sietünk, aki járgánya motorjával előfelidik, de kiderül, hogy ez a helyi Checkpoint Charlie, ahol a hatóságok kváncsiak ránk. A település két épületből áll. Az egyik egy étterem és bolt keveréke, ahol először fizethetjük meg a helyi konyhaművészet remekét, a szójászósban úszó, vastag, sárga sikmáros téssztát, amit akár égető chili-szóssal is megpolondíthatunk. A másik épület temészetesen a hvatal szerény hajléka, egy vaságyon felvő rendőrrel. A közeg fogac, és eneráltan felszólít, írjam be nevem és ülevélszámom az asztalon felvő könyvbe. Továbbindulunk a főváros felé. A folyóvölgyben recsegő deszkákkal fedett fémszerkezetű hidakon araszolunk át, csupasz de fenséges tájon, végig telenek tetsző téren.

—A főváros szerény kiterjedésű, húsz perc alatt bármiben irányban át lehet szálni gyaog, így nem dicsékedhet még egy taxiállomással sem. Ha valaki autót akar bérni egy közel kolostor megtekintésére, a legegyszerűbb szólni a hotelben; ők aztán felkeresnek egy hely-

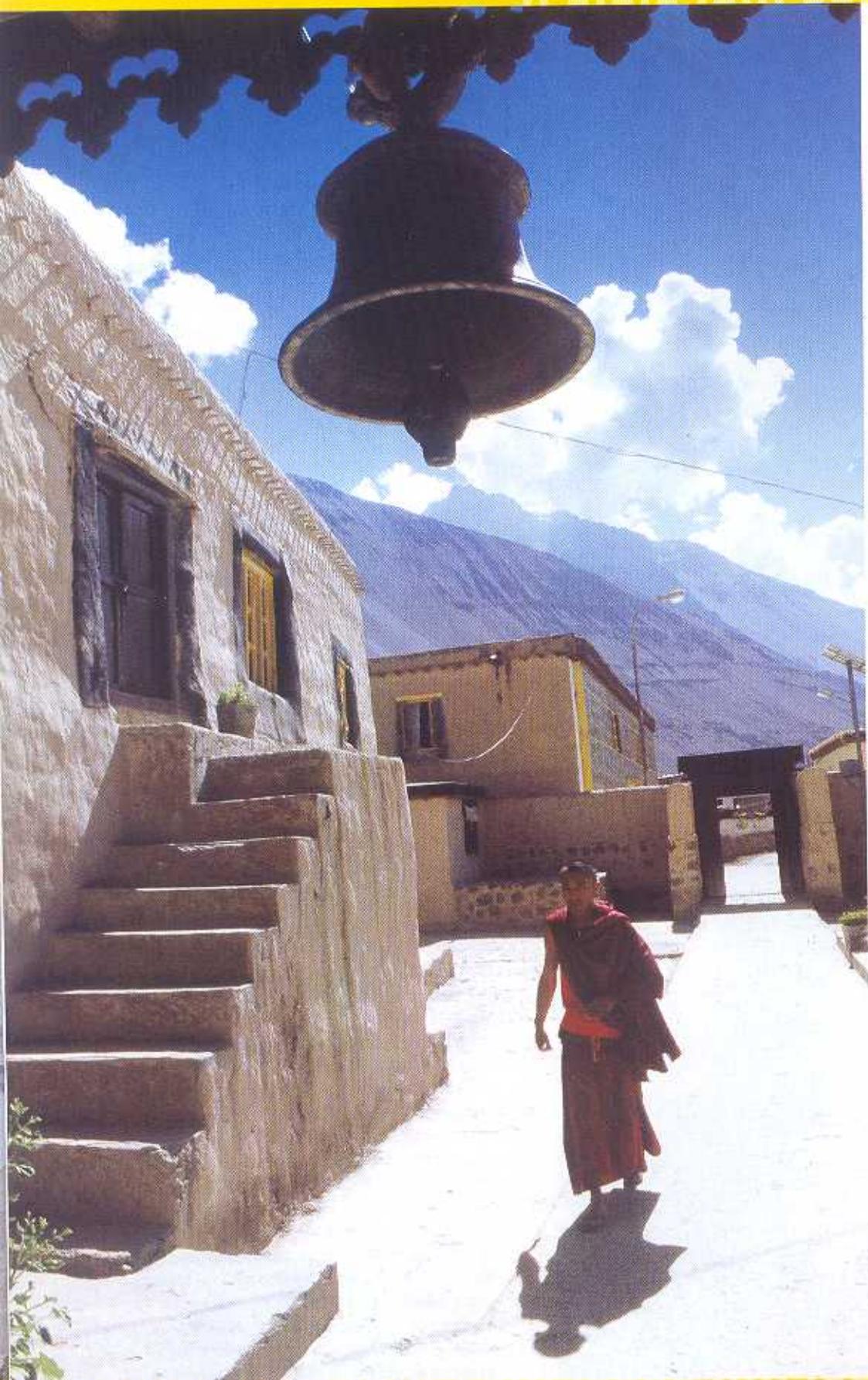

autója a dorost, aki skorpiósép lesérben vállalja a fuvarit, ce nem olcsón. Kazában számos fogadó és szálloda kínál szobákat, amelyek legtöbbször picik és sötétek, és az ágyon kívül más berendezési tárgy nemigen található benneük. Azt is biztonságosabbnak tűnik saját hározsákkal feldíszíteni. Rövid séta után azonban rábukkanhatunk egy-két megnugató ki-vételekre. A júniustól szeptember elejéig tartó turistaszezonban sincsenek tömegek, ce mindenig van néhány kalandra éhes érdeklődő, hegymászó, trekker és művészettörténész. A kapcsolattartás a hazaiakkal emefelé nem könnyű, de itt is van néhány telefonos vállalkozó, ISD feliratos kuckójukból nemzetközi hívásokat celebrálhatunk. A turbó-digitális kijelzőn lehetetlen követni a számok pergesét, a végeredmény mindenig valamilyen háromegyű szám, bármilyen röviden csevegünk.

Első este egyből belevetjük magunkat a kaza éjszakába. Ezüstös csillagok fényében és a Himalája árnyékában botlacozunk át a hídon, amely összeköti hotelünket az óvárossal.

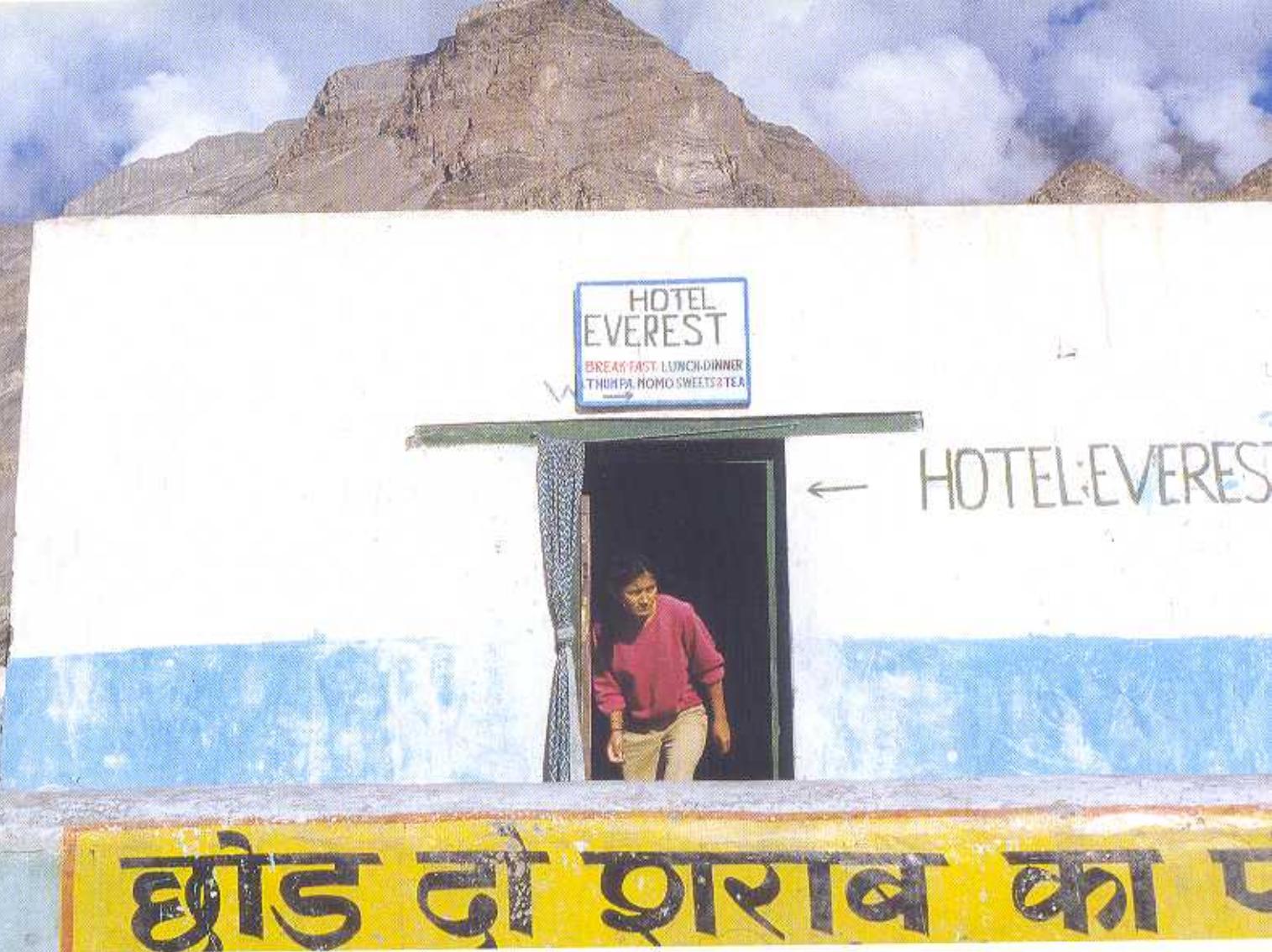
Az agyagból tapasztott házak ablakában a szokásos esti áramsünet miatt csak mécsesek pislákolnak, de a kerozinfőzők sistergése elvezeti az éttermekhez. Minderhol tibeti menü: birkaússal töltött momó, azaz gözölt tétesztával, rizs, és sós vagy tea. A vacsora után esti program vicedomzi, a másorom bollywoodi eklektikus táncos-zenés akciófilmjeivel, aztán irány a helyi Whisky and Beer Shop, amely kizárolag hétfedics kiszereleśben árulja a sört. Mint Indiában általában, itt azonban csak „alkoholtartama 8%-nál több” feliratút kapni, ami itt, háromezer méter fölött az amúgy is ritka levegőn biztos siker az est hátralevő részére. A „8 %-nál nagyobb” ritkán jelent 8.5-öt, vagy valami hasonló közeliítő értéket, így a sör néha nagyobbat szól, mint nálunk egy sör-whisky. A helyiek kilenc körül nyugovóra térnek. A külföldiek számára a

kazai éjszaka fénypontra, a végállomás az II. Pomodoro étterem, ahol mindenki elmeséli, hogy a ritka levegő, a magasság, az aznapi tűrő fáradságai és a napsúrás milyen különös víziókkal és ötletekkel ajándékozta meg. Az éttermet egy olasz család vezeti, ők is ott ünnek velünk. Csak a nyarat töltik itt, mivel a téli, néha -30 fokos hideg őket sem hozza lázba.

Az icelátogatók számára Kaza a központ, ahonnan gyalog, vagy busszal napi kirándulásokat szervezik. A 14 km-re fekvő Ki kolostor tavały volt ezer éves, és az évforduló alkalmából összentsége, a Dalai Láma több ezer zarándoknak adott itt Kálacsakra beavatást. A kolostor mai főnöke, Locsen Rinpoce a Spiti völgy fölötti, és egyben Rincsen Szangpo, a híres 11. századi tibeti fordító 19. reinkarnációja. Piros puifdzsekiben és farmerban fogad a kolostor udvarán, így beletelik néhány percbre, mire elhiszem, hogy ő az, akit keresek – modern láma. Elődeje ezer ével ezelőtt szanszkritről tibetre fordította a szent szövegeket, és egyházi dalokat írt. Ő angolul perfekt, és az általa írt szerelmes dalokat minden kislány fúja a völgyben. Támogatja a környékbeli festőket, hogy a Rincsen Szangpo által Spiti-be hozott kasmíri stílusban fessenek, és számos könyvet kiadott elődjéi történetéről. Az előzőek sorában azonban még ma is az első, a nagy fordító a leghíresebb.

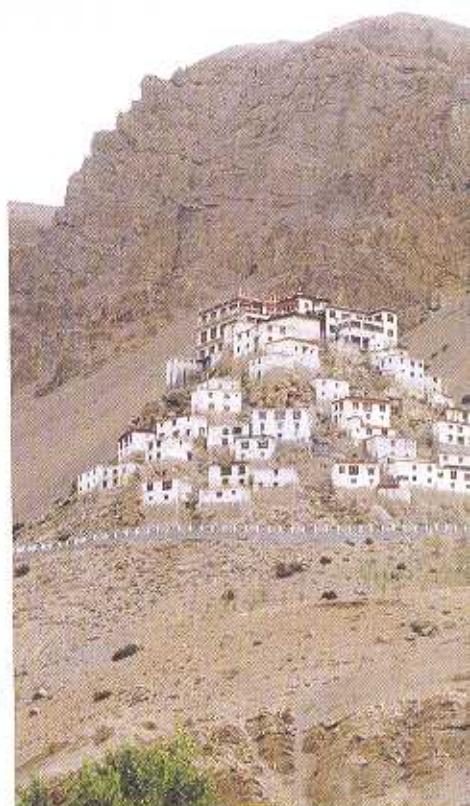
A Ki kolostor egyik régi kézirata szerint Rincsen Szangpo fogantatásakor anyjának jobb vállán a Nap fényelt, bal vállán a Hold, fején egy arany garudamadár ült türkizkék karomkai és csőrei, és amikor kienc hónappal és tíz nappal később az anya úgy érezte, eljött a szüles ideje, és kiment a föld végébe, egy páva szállt a jobb vállára, egy kakukk a balra, és egy papagáj a fejére. Amikor az apa csodálkozva megkérdezte, honnan jöttek a madarak, hirtelen minden az anyába olvadtak, és fájdalom nélküli megszületett a híres fordító, akinek bőre kék volt, madárfején madárszemek, jobb tengerében egy kerék mintája. Kétévesen már a szanszkrit ábécét recitálta, és imádkozott. 17 éves korában megjelent előtte egy vörös nőiak, aki azt mondtá: „Ahogy a pok háliját fonala saját testéhez köti, úgy tapacunk saját világunkhoz a Gonosz hájójában. Aki áldásra és megszabadulásra vágyik, annak Kaszmir északi vidékeire kell mennie, és tibetre fordítania a szent szövegek óceáját, amely Árvízként önt el Indiát keletről nyugatig.” Meggyőzve szüleit missziójá fontosságáról, hatszáz kauri

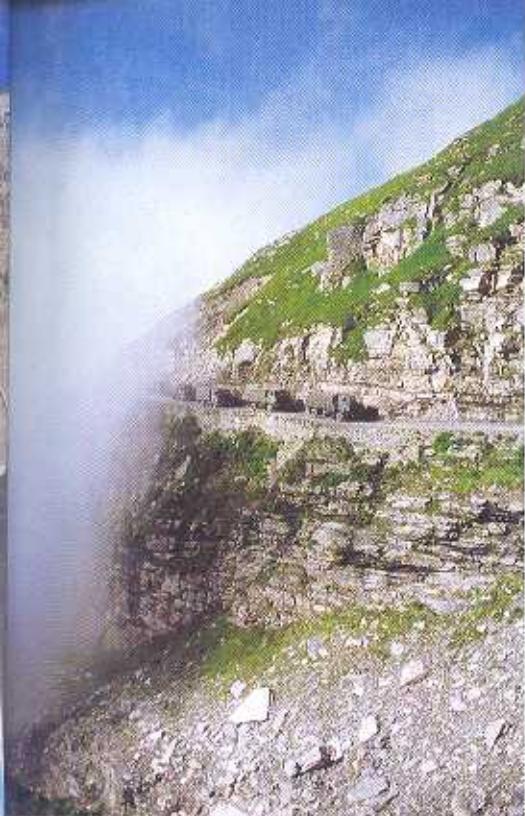
kagylóval, a kor fizetőeszközével kelt útra, hogy beteljesítse a vizió nőalekjának jóslatát. Kashmirban tudósoltól tanulta a szanszkrit nyelvet, és a buddhista szövegek fordításának művészetét. Visszatérve Nyugat-Tibetbe számos szöveget lefordított, és kolostorokat alapított. A fordítómunkája azért is fontos, mert a 12. századtól az iszlám Indiában lerombolta a buddhista központokat, és a legtöbb buddhista szöveg csak tibeti fordításban maradt ránk. Később a király, Lama Jese Ökörérsére Rincsen Szangpo visszatért Kashmira, és harminckét művészett hozott Tibetbe; szobrászokat és festőket, hogy az új kolostorokat különleges díszítéssel lássák el. Kevés maradt fenn ezek közül. Az egyik legszebb példa a tabói kolostor, amely ma is működik, 1996-ban volt ezer éves. (Tabói kolostorbelső képe) Kazártól mindössze négy óra busszal, és gyönyörű lekvése miatt is érdemes egy-két napot itt tölteni. Tabo az a kiépített falu, ahol még néhány hotellt is találunk. Ellentétben a néhány fős településekkel, ahol csak családonként lehet megszállni. (Everest Hotel képe) Érdemes kipróbálni a tibetiek kedvenc kis alkoholtartalmú itáját, a csangot, amely többnyire árpából készül. Ők sörnek hívják, de jogurtos állaga ennek ellenmondani látszik. Egyik este Szónam barátorom, akiivel a tabói kolostorban ismerkedtem meg, beállított egy benzineskannával. Tele csanggal. Már két pohár után furcsán kezdetem érezni magam. A csang elmosa az ember határvonalait, szétüsztegett a térben. Nagy fehér ködben bolyong az ember, ahol nehéz felismerni a szembejövőt, persze nincs is ilyerségre erős késztetése. A sűrű massza részeként sodródnunk végtelenül, ütközések nélkül. Ahogy az izéről nem tudtam megállapítani, szeretem-e, úgy az érzéstől sem. Ez a csang konkrekcióitól riabszól. Szónam aki állította, hogy a hárrom már hő,

32 + 36

3312

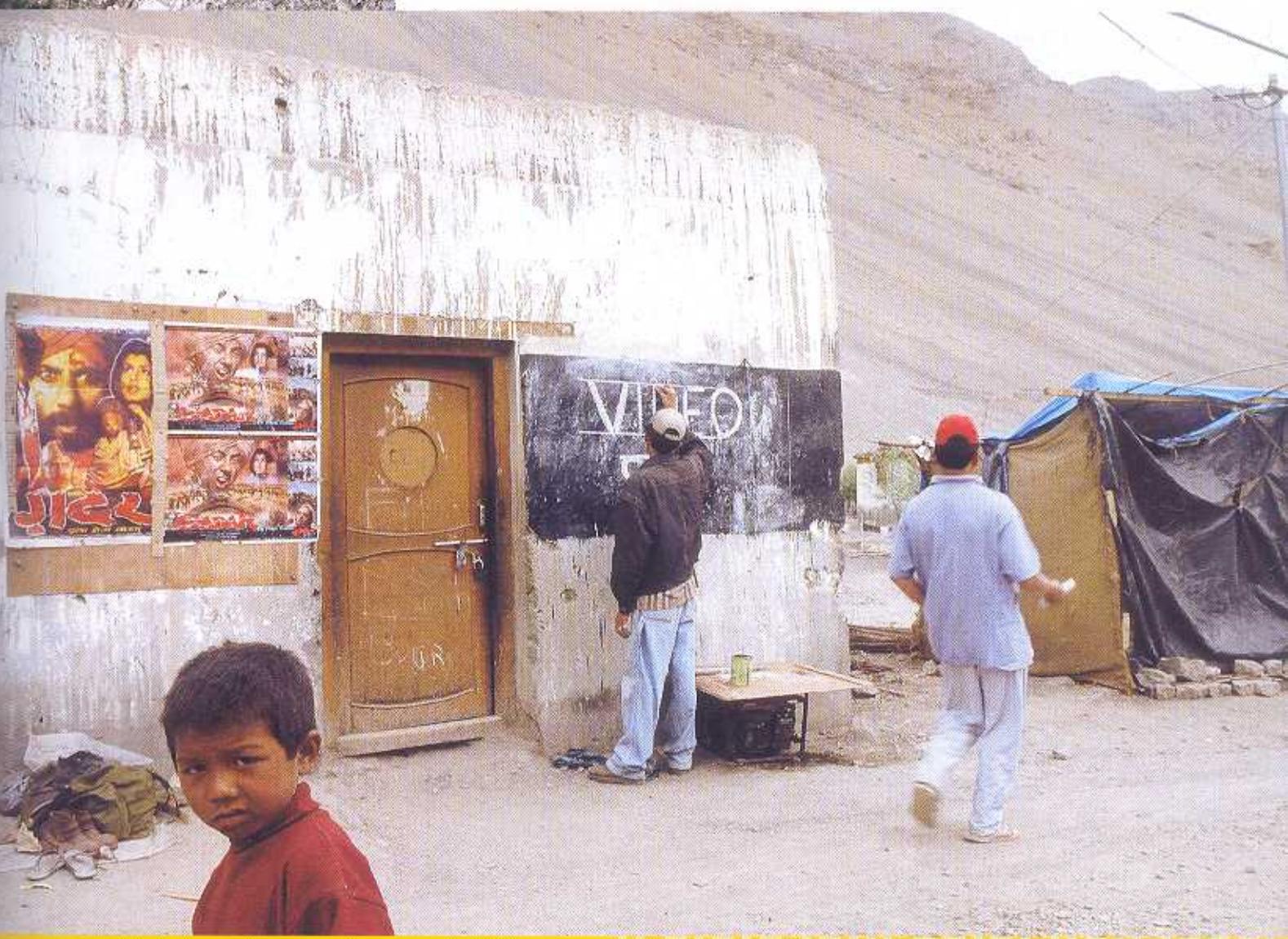
s p i t i

nap kivételével az év többi részében az emberek többnyire csangot isznak, kártyáznak, énekelnek és táncolnak, mivel túl hideg van ahhoz, hogy elhagyják otthonukat.

Ha Tabo felé félúton sikerül a megfelelő helyen leugrani a buszról, érdemes ellátogatni a Dankar kolostorba is, amely egy meredek sziklaeromról csüng vészjárón. Augusztusban a legtöbb kolostorban buddhista ünnepek zajlanak kolostori maszkos tánccal, és nagy rituálékkal. Akár egy hosszú élet-beavatásnak is részesei lehetünk, ami a Himalája útvízszonyainak ismeretében minden jól jön. Ilyenkor érdemes leutazni a Pin-völgybe, amelyet az indiai utazási irodák úgy hirdetnek, hogy „Köszáll kecske és a hóleopárd völgye”. Hóleopárdot mindenkoráltal még egyedben ősök sem látott erre, azt monják, nagyon férfi állat.

Ahogy nem könnyű eljutni Spiti-be, úgy elhagyni sem egyszerű a völgyet. Ha dél felé indulunk tovább Kinnaurba, belépési engedélyre lesz szükségünk, amelyet a kazai rendőrség állít ki. Ezen az úton lejutunk egészen Simláig, az angolok veláha nires hegyi üdülőjébe. Ha elég volt a kalandokból, akkor tizenkét óra alatt ugyanazon az úton visszatérhetünk Manaliba, ahol ismét vár a forróvizes zuhamy, a kényelmes hotelszoba, az indiai konyha, az Internet, és a civilizáció minden zaja, szaga, kellemetlensége és áldása. Spiti ezzel szemben a végtelen tér, az időlenség, a hegyek, a csend világa.

JÓ TUDNI

Nyelv: összehasonlítva ez a sphi nyelv, de nekem emől is más a véleményem. Csak beszélt nyelv, írott formája nincs, a kolostorokban az egyházi szövegek lejegyzésére a klasszikus tibeti nyelvet és írást használják.

Utazás: legjobb esetben 26 óra

Időeltolódás: 3 óra

Távolság légvonalban: 6425 km (Bp.-Kaza)

Vallás: buddhista

Ideális utazási idő: júniustól szeptember elejéig, de nyáron is nagy hőingás van, napközben 30-35 °C, éjszaka hideg.

Nemzetiségek: ők azt mondják, hogy sphi-belek, és semmilyen kacélatos tudományos magyarázatot nem hatott meg őket a saját eredményükről.

Vizum: Indiába kötelező a vizum, az indiai nagykövetség (il. ker. Büzavirág u.) három munkanap alatt adjuk ki, ingyenes kell hozzá útlevél, repülőjegy-foglalás, banki igazolás nap 30 USD-ról, és 2 db fénykép (ha jó! emlékszem).

46